

4 KIỂM TRA, ĐÁNH GIÁ KẾT QUẢ HỌC TẬP

4.1. Kiểm tra, đánh giá năng lực và phẩm chất

Theo định hướng đánh giá được chỉ ra trong Chương trình Giáo dục phổ thông tổng thể cũng như trong chương trình môn Tự nhiên và Xã hội, việc đánh giá kết quả giáo dục HS được thực hiện thường xuyên về cả kiến thức, kĩ năng, các năng lực và phẩm chất trong quá trình học tập, giáo dục; coi trọng đánh giá của HS (tự đánh giá, đánh giá bạn) và đánh giá của phụ huynh.

Thông qua các hoạt động học tập gắn liền với thực tế xung quanh, phù hợp với chương trình môn học, HS được rèn luyện kĩ năng quan sát, so sánh các sự vật, hiện tượng của môi trường xung quanh. Điều đó giúp các em biết vận dụng kiến thức vào tình huống thực tế ở gia đình, trường lớp và cộng đồng, biết ứng xử phù hợp (ở mức độ đơn giản) trong các tình huống liên quan đến vấn đề an toàn, sức khỏe của bản thân, người khác và môi trường xung quanh. Qua đó giúp HS hình thành, phát triển các năng lực, bồi dưỡng các phẩm chất. Cụ thể:

- Tạo cơ hội cho việc tự học: Sách được thiết kế nhằm cung cấp thông tin, tình huống thực tế. Thông qua hoạt động quan sát, HS khám phá kiến thức, tiếp nhận thông tin, thực hiện các nhiệm vụ học tập (nhận xét, đánh giá, khai thác thông tin, sưu tầm,...) để rút ra kiến thức, thực hành tạo ra sản phẩm học tập.
- Bồi dưỡng khả năng giao tiếp và hợp tác: Các hoạt động học tập theo nhóm như cùng viết, vẽ, hát, trải nghiệm khám phá, xây dựng kế hoạch, chia sẻ,... tạo cơ hội cho HS nâng cao khả năng giao tiếp và hợp tác.
- Phát triển năng lực giải quyết vấn đề và sáng tạo: Các hoạt động điều tra, giải quyết tình huống (giữ gìn trường lớp sạch đẹp, bảo vệ môi trường sống của thực vật và động vật, chăm sóc, bảo vệ các cơ quan trong cơ thể,...) trong sách giúp rèn luyện khả năng giải quyết vấn đề và phát huy tính sáng tạo của HS.
- Hình thành và phát triển năng lực nhận thức khoa học, tìm hiểu môi trường tự nhiên và xã hội, vận dụng kiến thức và kĩ năng vào thực tiễn: Trong sách có nhiều hoạt động khám phá, thu thập thông tin, đặt ra các nhiệm vụ học tập, các tình huống để HS giải quyết,... Tất cả các hoạt động này nhằm hướng tới mục tiêu hình thành và phát triển năng lực cho HS.
- Giúp bồi dưỡng phẩm chất cho HS: Những hoạt động trong sách như chia sẻ việc nhà, tham gia các hoạt động cộng đồng (quyên góp, vệ sinh,...), nói lời cảm ơn với thầy cô và các thành viên trong trường, nói lời yêu thương với bố mẹ, biết giữ gìn

đồ dùng, bảo vệ môi trường sống của thực vật và động vật,... góp phần hình thành và bồi dưỡng những phẩm chất tốt đẹp cho HS.

Với các hoạt động giáo dục năng động, đa dạng trong sách, HS có nhiều cơ hội tham gia các hoạt động học tập một cách tích cực và chủ động. Qua đó giúp HS hình thành, phát triển các phẩm chất và năng lực cần thiết.

4.2. Một số gợi ý về hình thức và phương pháp kiểm tra, đánh giá môn Tự nhiên và Xã hội ở lớp 2

Một số kĩ thuật sử dụng trong đánh giá thường xuyên:

– *Quan sát*

Mục đích của quan sát là để thu thập thông tin một cách có hệ thống, giúp GV và HS cải thiện kết quả giáo dục, dạy học.

Nội dung quan sát: Hành vi của HS và sản phẩm của các em. Qua quan sát về sắc thái, nét mặt, lời nói, hành động, cử chỉ, tương tác,... để đưa ra những nhận định về HS như: đã hiểu nhiệm vụ chưa, có chú tâm vào việc thực hiện nhiệm vụ không, hoàn thành hoặc chưa hoàn thành nhiệm vụ học tập,... Quan sát sản phẩm của HS để đánh giá mức độ hoàn thành theo yêu cầu bài học. Các thông tin quan sát là cơ sở để GV đưa ra quyết định tác động, động viên, giúp đỡ kịp thời HS trong học tập. Sự can thiệp giúp đỡ có thể tiến hành ngay sau khi thu được thông tin quan sát hoặc ghi lại để có kế hoạch giúp đỡ sau này.

- Kiểm tra nhanh nhằm xác định kịp thời hiện trạng và mức độ hoàn thành nhiệm vụ bài học hoặc những ý tưởng sáng tạo của HS. Nội dung câu hỏi kiểm tra nhanh tập trung vào các kiến thức có trong bài học hoặc các kiến thức có liên quan. Ví dụ, khi dạy bài 16: *Thực vật sống ở đâu?* GV có thể kiểm tra nhanh bằng các câu hỏi: *Hãy kể tên một số cây mà em biết. Chúng sống ở đâu? Trên cạn hay dưới nước?...*
- Tham khảo kết quả tự đánh giá và đánh giá của nhóm HS (đánh giá đồng đẳng). Ví dụ, khi HS phát biểu về các mùa trong năm (*bài 28*), GV có thể đề nghị nhóm hoặc bạn HS khác nhận xét về phát biểu đó. GV cũng có thể tổ chức cho HS bảo vệ quan điểm của mình, đó là cơ sở để đánh giá kết quả học tập của HS.

Một số gợi ý về hình thức và phương pháp kiểm tra, đánh giá trong môn Tự nhiên và Xã hội:

Từ Thông tư 22/2016, Bộ Giáo dục và Đào tạo quy định việc đánh giá kết quả học tập môn Tự nhiên và Xã hội ở lớp 2 phải được tiến hành trong từng bài học, sau từng hoạt động học tập. Dù là ở hoạt động nào, khi đánh giá cũng cần đảm bảo các yêu cầu sau:

- Về mục tiêu đánh giá: Cần cung cấp thông tin chính xác, khách quan và kịp thời về

các mức độ đạt được các yêu cầu cần đạt trong Chương trình môn học của HS để từ đó GV có thể điều chỉnh hoạt động dạy học của mình, đồng thời hướng dẫn, khuyến khích, tạo động cơ, hứng thú học tập cho HS.

- Về các căn cứ đánh giá: Căn dựa vào những yêu cầu cần đạt về phẩm chất và năng lực được quy định trong chương trình.
- Về hình thức đánh giá: Căn kết hợp giữa đánh giá quá trình và đánh giá tổng kết; đánh giá thường xuyên và đánh giá định kì; đánh giá của GV và tự đánh giá; đánh giá đồng đẳng của HS, của cha mẹ HS.
- Về các phương pháp, công cụ đánh giá: GV có thể sử dụng các công cụ đánh giá khác nhau như: các câu trả lời miệng, các bài viết, các sản phẩm thực hành,... của HS.

Công cụ được sử dụng phổ biến để đánh giá là hoạt động quan sát của GV, phỏng vấn nhanh, đánh giá sản phẩm của HS, bài trắc nghiệm, bài thực hành,...

Một trong những công cụ quan trọng làm căn cứ để đánh giá kết quả học tập và năng lực học tập của HS là sản phẩm học tập; các sản phẩm như phiếu tìm hiểu môi trường sống của thực vật và động vật đã hoàn thành; tranh vẽ việc làm bảo vệ môi trường sống của thực vật và động vật, sơ đồ mô tả mùa trong năm,... là những căn cứ giúp cho việc đánh giá chính xác việc HS hoàn thành nhiệm vụ ở mức độ nào.

Kết quả của bài kiểm tra nhanh cũng là căn cứ cụ thể để GV đưa ra nhận xét. Đối với *bài 17. Động vật sống ở đâu?* có thể sử dụng bài kiểm tra ở mức độ đơn giản như sau để đánh giá:

1. Khoanh vào chữ cái trước tên con vật sống trên cạn.
 - a) Vịt
 - b) Tôm
 - c) Mèo
 - d) Cá
2. Khoanh vào chữ cái trước tên con vật sống dưới nước.
 - a) Ong
 - b) Mực
 - c) Chuồn chuồn
 - d) Muỗi

Việc đánh giá kết quả giáo dục trong môn Tự nhiên và Xã hội còn tùy thuộc vào điều kiện từng vùng, miền và kĩ năng sư phạm của từng GV. Tuy nhiên, dù trong tình huống nào cũng cần có những chứng cứ cụ thể để đưa ra những lời nhận xét thuyết phục và có tính động viên HS.